

When a Food Item Transitions from Fla'etz or Fla'adama to Shehakol

שמות פרשת וארא פרק ז

(ג) וְאֲנִי אֶקְשֶׁה אֶת לֵב פְּרַעֲה וְהִרְבִּיתִי אֶת אֶתְנִי וְאֶת מוֹפְתֵי בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם: (ד) וְלֹא יִשְׁמַע אֲלֵכֶם פְּרַעֲה וְנִתְּנִי אֶת יָדֵי בְּמִצְרָיִם וְהוֹצֵאתִי אֶת צְבָאתִי אֶת עַמִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם בְּשִׁפְטִים גְּדֹלִים: (ה) וַיִּדְעוּ מִצְרָיִם כִּי אֲנִי יִקְוֶה בְּנִטְתִּי אֶת יָדֵי עַל מִצְרָיִם וְהוֹצֵאתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִתּוֹכָם:

ספורנו שמות ז:ד

ולא ישמע אלכם פרעה – לא קודם ההקשאה, גם לא אחרי כן, עם ראותו רבוי האותות והמופתים, ולכן אעשה בהם שפטים, והם מכת בכורות וטביעת מצרים בים סוף, ששניהם בלבד היו על צד עונש להם מדה כנגד מדה. אבל שאר המכות היו אותות ומופתים להשיבם בתשובה, כאמרו "בזאת תדע כי אני ה'" (שמות ז:י"ז), "למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ" (שמות ח:י"ח), "למען תדע כי לה' הארץ" (שמות ט:כ"ט), "למען שתי אתתי אלה בקרבו, ולמען תספר. וידעתם" (שמות י:א-ב) אתה ישראל והמצרים. וגם כשהטביעם כיון לעשות באופן שהנשארים במצרים יכירו וידעו, כאמרו "וידעו מצרים כי אני ה'" (שמות ז:ה', י"ד:י"ח).

משנה מסכת ראש השנה פרק א

באחד בשבט ראש השנה לאילן כדברי בית שמאי, בית הלל אומרים בחמשה עשר בו:

מסכת ראש השנה י"ד.

באחד בשבט ר"ה לאילן. מ"ט? אמר רבי אלעזר א"ר אושעיא הואיל ויצאו רוב גשמי שנה ועדיין רוב תקופה מבחוץ.
מאי קאמר? ה"ק אע"פ שרוב תקופה מבחוץ הואיל ויצאו רוב גשמי שנה.

רש"י שם

באחד בשבט ר"ה לאילן – ואין תורמין מפירות אילן שחנטו פירותיו קודם לכן על פירות האילן שחנטו לאחר מכאן.
הואיל ויצאו רוב גשמי שנה – שכבר עבר רוב ימות הגשמים שהוא זמן רביעה ועלה השרף באילנות ונמצאו הפירות חונטין מעתה.
ועדיין רוב תקופת טבת מבחוץ – עדיין רוב התקופה לבוא.

מאי קאמר – ועדיין רוב תקופה מבחוץ כל שכן דכיון דרוב תקופה מבחוץ עדיין לא הגיע זמן החנטה ולא היה להם לקבוע ר"ה עד אדר.

רמב"ם הלכות מעשר שני ונטע רבעי א:ב

וכן, פירות האילן שבאו לעונת המעשרות קודם חמישה עשר בשבט של שלישית, אף על פי שנגמרו ונאספו אחרי כן בסוף שנה שלישית, מתעשרין לשעבר, ומפרישין מהן מעשר שני. וכן, אם באו לעונת המעשרות קודם חמישה עשר בשבט של רביעית, אף על פי שנגמרו ונאספו ברביעית, מפרישין מהן מעשר עני. ואם באו לעונת המעשרות אחר חמישה עשר בשבט, מתעשרין להבא.

מסכת ברכות ל"ח.

ואמר מר בר רב אשי: האי דובשא דתמרי מברכין עלויה "שהכל נהיה בדברו". מאי טעמא? – זיעה בעלמא הוא.

מסכת ברכות ל"ט.

אמר רב פפא: פשיטא לי מיא דסלקא – כסלקא, ומיא דלפתא – כלפתא, ומיא דכולהו שלקי – ככולהו שלקי.

תוספות ברכות ל"ח.

האי דובשא דתמרי מברכין עלויה שהכל – וכן משקין מכל מיני פירות בר מתירוש ויצהר כדאמרינן גבי ערלה ולאפוקי מה"ג שפירש דמיירי שנתן לתוכן מים ושכר דידן אע"ג דשמא יש בהן כזית בכדי אכילת פרס לא מברכין עליו בורא מיני מזונות אלא שהכל ואפי' לרב ושמואל דאמרי כל שיש בו מחמשת המינין מברכין עליו בורא מיני מזונות הכא לא הוי בהו ממש שעורים ואין שכר אלא טעמא בעלמא ועוד משום שיש בו עלויה אחרינא בפת ועוד בשתיה אומר שהכל.

תוספות ברכות ל"ט.

מיא דסלקא כסלקא – מברכין עליה בורא פרי האדמה אף על פי שאין בה אלא מים וטעם הירקות מברך עליהן כאשר יברך על הירקות אע"ג דאמרינן לעיל דמי פירות זיעה בעלמא הוא יש לחלק.

רא"ש מסכת ברכות פרק ו'יח

ומיא דסלקא ומיא דליפתא ומיא דשבתא בפה"א דקיימא לן מיא דכולהו שלקי כשלקי ומברכין עליהו בורא פרי האדמה אף על פי שאין בו כ"א המרק וטעם הירקות מברך עליהן כמו שמברך על הירקות עצמן, ולא דמי למי פירות דאמרינן לעיל דזיעה בעלמא הוא

לפי שמשקה אין לו טעם הפרי, ואפשר שאם בשל הפרי ונכנס טעם הפירות במים מברך עליהן ב"פ העץ:

חידושי הרשב"א מסכת ברכות דף לח. ד"ה דבש

... ואי שלקו להו לתמרי ונפיק מינייהו דובשא דרך בשול מי מברכין עליה בורא פרי העץ, אלא משמע דטעמא קא דרשינן דכיון דלא חאיל שם תרומה אסחיתת הפירות לבד מיין ושמן ש"מ דלא חשוב משקה אלא זיעה בעלמא וחומץ סתוניות נמי כטעמא דאמרן, ולא דמיא למיא דשלקי ומיא דשיבתא דהנהו כיון דרוב אכילתן הוא ע"י שליקה מי שליכתן כמותן הא כל מידי דלית דרכיה למשלקי' ולא למסחטי' אלא למיכלי' בעיניה בהנהו לא אמרינן שיהיו מימיהן כהן, והא דקא כאיל הכא ושאר כל מי פירות לאו פירות שדרכן לישלק קאמר אלא כעין תפוחים ותמרים שדרכן ליאכל חיים ובעין קאמר כרמונים וענבים וכיוצא בהן,

מסכת ברכות ל"ח.

דאמר רב אסי: האי תמרי של תרומה מותר לעשות מהן טרימא, ואסור לעשות מהן שכר. והלכתא תמרי ועבדינהו טרימא – מברכין עלוניהו "בורא פרי העץ". מאי טעמא? – במלתיהו קיימי כדמעיקרא.

שולחן ערוך אורח חיים ר"ב

(ז) תמרים שמעכן ביד ועשה מהם עסה והוציא מהם גרעיניהם, אפלו הכי לא נשתנית ברכתן ומברך עליהם: בורא פרי העץ ולבסוף ברכה אחת מעין שלש.
להגה: ולפי זה הוא הדין בלטווערן הנקרא פוידל"א מברכין עליהם: בורא פרי העץ; ניש אומרים לברך עליהם שהכל (ת"ה סי' כ"ט ובית יוסף בשם הטור), נטוב לחוש לכתחלה לברך שהכל אבל אם ברכ בורא פרי העץ יצא, כי כן נראה עקר.
 (ח) דבש הזב מהתמרים, מברך עליו שהכל. וכן על משקין היוצאין מכל מיני פרות, חוץ מזיתים וענבים, מברך: שהכל.

משנה ברורה שם ס"ק מז

על משקין היוצאין וכו' - כגון יין תפוחים וכה"ג בין אי איתרמי שיצא מאליהן ובין שיצא ע"י כתישה וסחיטה ברכתן שהכל דזיעה בעלמא הוא דאין נקרא משקה אלא היוצא מן הזיתים והענבים בלבד:

שער הציון שם ס"ק נד

ואותן פירות שרוב אכילתן הוא על ידי סחיטה, דעת הרשב"א דמברכין על מימי סחיטתן כמותן, אבל לדעת הרא"ש בכל גווני מברך שהכל, וכן סתם המחבר לקמן בסימן ר"ה

סעיף ג, עיין שם בפרי מגדים והגר"א, ואפשר דרק מטעם ספיקא סתם הכי, דבברכת שהכל בודאי יוצא. אחר כך מצאתי שכן כתב במאמר מרדכי, ונפקא מינה לענין דייעבד, וצריך עיון:

שולחן ערוך אורח חיים ר"ה:ב

על המים שִׁבְשְׁלוּ בָהֶם יְרָקוֹת מְבָרָךְ הַבְּרָכָה עֲצָמָה, שִׁמְבָרָךְ עַל הַיְרָקוֹת עֲצָמָן, אִף עַל פִּי שְׂאִין בָּהֶם אֲלֵא טַעַם הַיְרָק; וְהֵנִי מִיְלִי כְּשִׁבְשָׁלָם בְּלֹא בֶּשֶׂר, אֲבָל בְּשָׁלָם עִם בֶּשֶׂר, מְבָרָךְ עֲלֵיו שֶׁהֵכֵל.

שולחן ערוך אורח חיים ר"ח:ח

(ח) על פת דחן ופליז"ו או של שאר מיני קטניות מברך שהכל ואחריו בורא נפשות.
הגה: העושה תבשיל משאר מיני קטניות, אם נשארו שלמים, וטובים מבשלים כמו חיין, מברך בורא פרי האדמה; ואם נתמעכו לגמרי או שאינן טובים מבשלין כחיין, מברך שהכל (וכן פירש הבית יוסף דברי הטור).

משנה ברורה שם ס"ק לג

על פת דוחן וכו' – דאף דהם פרי אדמה וע"י שנעשה פת אישתני למעליותא מ"מ כיון דע"ז יצא מתורת פרי אין יכול לומר פרי האדמה, והמוציא אין מברכין אלא בה' מינים, ולכן מברכין שהכל, ואפשר לומר עוד טעם מפני שאין דרך אכילתו בכך שאין דרך לעשות פת מזה ע"כ יברך שהכל. והנה לפי טעם זה במדינות שדרכן לעשות פת מטערקע"שי ווייץ לכאורה ברכתן בפה"א כיון שדרכן בכך [פמ"ג] אבל בתשובת ח"ס סימן נו"ן מסיק דבכל מקום אין מברכין בפה"א מטעם דלא נטעי אדעתא דהכי אלא לעופות ופטום אווזות וע"ד הדוחק בני אדם עושין מהן פת ואין זה עיקר פריין ואין לברך עליהן בפה"א ע"ש, אך מסתפק שם דאולי הוא בכלל אורז שברכתו על הפת ועל התבשיל הוא במ"מ וע"כ הנכון לכתחלה שלא יאכלם אלא תוך הסעודה:

(לז) נשארו שלמים – לאו דוקא שלמים אלא כל שלא נתמעכו לגמרי שעדיין ניכר קצת תוארן וצורתן ברכתן בפה"א וע"כ מה שאנו קורין (רעזינ"ע קאש"ע) מברכין בפה"א [אחרונים]:

(לח) נתמעכו לגמרי – היינו דוקא שעשה תבשיל מקמח של קטניות שאין דרך אכילתן בכך או שמיעך אותן דרך כלי מנוקב שהן דקין מאד כקמח (או מה שנעשה מן רעצקע שאנו קורין מל"ך גרופיין)) אבל כשבישיל הקטניות שלמין ומיעך אותן בכף עיקר דרך אכילתן בכך ועוד שממשן קיים ומברך בפה"א:

(מ) מברך שהכל – ובדיעבד שבירך בפה"א כתב בח"א דיצא:

נפש הרב עמ' קמט

בסי' ר"ב ס"ז נחלקו הפוסקים בתמרים שנתרסקו לגמרי עד שאבדו צורת הפרי שלהם לגמרי, אם לברך בפה"ע או שהכל. ושמעתי בשם רבנו שמן הנכון לברך האדמה ולא מכח סברת ההג"א והאחרונים דנחתינן חדא דרגא, אלא עפ"י דברי הרא"ש לברכות (פ"ו סוף סי' י"ח), שנסתפק לגבי ברכת בפה"ע אי בעינן שתהא צורת הפרי ניכרת, ואילו לענין ברכת בפה"א פשיטא שא"צ לזה, והרא"י ממיא דסילקא. ותמיד בברכות הנהנין בעינן פירוט כל מאי דאפשר, וכמבואר בגמ' ברכות (מ.) ברוך ד' יום יום. ובאוכל פרי העץ בודאי תהיה הברכה יותר מפורטת אס יאמר בפה"ע, אך בנתרסק ונימוח שא"א לברך העץ [מכח ספקו של הרא"ש הנ"ל, דאולי בעינן צורת הפרי ניכרת בכדי לברך העץ], מדוע יאמר שהכל אם עדיין ראוי הפרי לברכת בפה"א, ובמתני' (מ.) תנן שאם בירך בפה"א על פה"ע, בדיעבד יצא. וא"כ בכה"ג, שנימוח ונתרסק, טפי עדיף לברך ברכת בורא פרי האדמה מאשר לברך שהכל.

מסכת ברכות ל"ח.

שְׁתִּיתָ, רַב אָמַר "שֶׁהַכֹּל נִהְיָ בְּדַבְּרוֹ", וְשִׁמוּאֵל אָמַר "בּוֹרֵא מִיְיָ מְזוֹנוֹת".
אָמַר רַב חֲסֵדָא, וְלֹא פְּלִיגִי: הָא בְּעֵבָה, הָא בְּרַכָּה. עֵבָה לְאַכִּילָה עֲבָדִי לֵה, רַכָּה לְרַפּוּאָה קָא עֲבָדִי לֵה.

שולחן ערוך אורח חיים ר"ו:א

(א) בֵּרַךְ עַל פְּרוֹת הָאֵילָן בּוֹרֵא פְּרֵי הָאֲדָמָה, יֵצֵא; אֲבָל אִם בֵּרַךְ עַל פְּרֵי הָאֲדָמָה בּוֹרֵא פְּרֵי הָעֵץ, לֹא יֵצֵא; הַלֵּכָה אִם הוּא מְסַפֵּק בְּפְרֵי אִם הוּא פְּרֵי עֵץ אוֹ פְּרֵי הָאֲדָמָה, מְבָרַךְ בּוֹרֵא פְּרֵי הָאֲדָמָה. וְעַל הַכֹּל, אִם אָמַר שֶׁהַכֹּל, יֵצֵא וְאֶפְלוּ עַל פֶּת וַיֵּין.

משנה ברורה שם ס"ק ה

אם אמר שהכל – וכ"ז דיעבד אבל לכתחלה צריך לברך על כל דבר ברכתו המיוחדת לו: